

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Ханс Краух
„Епистемология на лъжата в публичната сфера“,
представен за присъждане на
образователната и научна степен „Доктор“
по професионално направление 2.3. Философия
Член на НЖ: доц. д-р Асен И. Димитров
Институт за изследване на обществата и знанието – БАН

Докторската дисертация на г-н Ханс Краух е разработена под научното ръководство на проф. Александър Гънгов в рамките на програмата по философия с преподаване на английски език на Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. Дисертацията е в обем от 368 стандартни машинописни стр.; в библиографията са посочени 145 заглавия.

Това не е първият ми прочит на дисертационната работа и ще отбележа, че работата беше достатъчно силна още на вътрешната защита, а сега е получила сериозно, преди всичко съдържателно развитие. Действително, за да бъде превърната в безупречна академична монография по темата, тя вероятно се нуждае още от някои подобрения, напр. някои от цитираните източници да се използват в резюмиран вид, което пък би довело и до изглаждането на някои стилистични преходи в изложението.

В текста се съдържат дълбоки, искрени и завладяващи, позволявам си да употребя този израз – *прозрения* – които ме карат, въпреки, че от десетилетия се занимавам с някои от проблемите на дисертацията, да погледна и се върна към тях от новата, завладяваща със своята спонтанност и оригиналност перспектива на дисертанта.

В работата на Краух има няколко много силни тези, на които ще се спра, без да правя компромиси, защото това само би ги омаловажило и обезценило.

Едната е за липсата на действителна свобода на човешката воля, която от аргументираната позиция на дисертанта е просто една илюзия.

Според мен, свобода, на мисленето и на волята действително съществува. Защото самата способност на човек да мисли, да намира нови конструктивни решения и въобще да може да контролира нещата

предполага способността и свободата той да може да излезе извън непосредственото фазово пространство на каузалните взаимодействия с тях.

Интересен е начинът, по който Краух обосновава позицията си. По принцип подобна позиция се аргументира с оглед на антиномията – свобода или каузалност. Краух, обаче избира друг подход, а именно – чрез отхвърляне на противното. От тая гл. т. се оказва, че, принципно, съдържанието на нашите мисли по нищо не се различава от това на другите хора и следователно не предполага и никакви нови степени на свобода, притежавани от самите нас. Дори, когато става дума за идеите на откриватели, изобретатели или творци на шедеври на изкуството се оказва, че те не са уникални – това от една страна, а от друга – върховите постижения на човешката интелигентност съвсем не са монопол или патент на богоизбрани гении, а практически дремят у всекиго и докъде всеки ще достигне зависи преди всичко от неговия адекватен избор, настойчивост и вдъхновение. – Признавам, че предприетият от дисертанта подход е изненадващ и същевременно ефективен. При това, той изпреварващо изключва някои възможни сериозни възражения – напр. стандартният подход – анализ на опозицията каузалност-свобода обикновено игнорира семантичните аспекти на проблема, но при подхода на Краух те са самата сърцевина на неговата аргументация. Разбира се, тази сърцевина тепърва следва да се тества и отшлифова.

Другата оригинална и силна теза на Краух се отнася до фракталната динамика на човешкото индивидуално и най-вече социално поведение. Ще отбележа, че тя е дълбоко свързана с тезата за илюзорната свобода на човешката воля. Фракталната природа на човешкото поведение, заедно с всичко останало, отново води до авторовата теза, че ние не притежаваме реална свобода на волята. Въпросът е, че фракталната динамика е изявата на детерминистичния хаос, а както виждаме дори от самото наименование, при детерминистичните динамики каузалността не оставя място за свободата. Тезата е разработена отчетливо и разбираемо; аргументите се базират на експонента на Хърст, който, независимо, че има и други не по-малко интересни статистически индикатори, е експлоатиран много находчиво и ефективно. Причината за този избор е, че авторът търси дългосрочни корелации, а не просто ефекти на комплексна

самоорганизация. Самата тема за епистемологията на лъжата предполага използването именно на дългосрочни корелации, доколкото „на лъжата краката са къси“.

Тази теза, на свой ред е свързана с особената и радикална авторова позиция, която е насочена към редуциране на етическия подход при епистемологическата трактовка на лъжата. Патосът и посланието на автора е: повече наука, онтология и епистемология, по-малко идеология, пропаганда и манипулация. Лъжа или истина, но нещата обективно следва да се развиват = да се увеличават продуктивните възможности, да се търси дългосрочна устойчивост и нови еволюционни хоризонти. Нещата стават все по-комплексни, но и все по-софистицирани и вече е почти невъзможно да се каже кое е лъжа и кое истина, кое е обективно и кое субективно, кое е правилно и кое – погрешно. Истината и лъжата е по-целесъобразно да се анализират не с оглед на самоцелни етически, пропагандни и идеологически квалификации, а на техните устойчиви, дългосрочни корелации и техните ефекти над комплексните динамики на индивидуалното поведение и социалната еволюция.

Признавам приносните моменти на дисертационното изследване на г-н Краух, открити в заключението на дисертацията и автореферата към нея. Нямам съществени критики към основната докторска теза и към нейното изложение. Тъй като дисертационният труд има достойнствата на завършено монографично изследване, бих окуражил автора да го подготви за печат.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Като имам предвид оригиналната идея и високото теоретично ниво на дисертационния труд, му давам висока оценка и ще гласувам убедено за присъждане на образователната и научна степен “Доктор” на Ханс Краух.

17.05. 2017 г., София

Подпис:

(доц. Асен Димитров)